

DERLEME MAKALE**KAMU İDARELERİNDE AYLIK/ÜCRET ÖDEME DÖNEMİNİN
ÇALIŞANLARIN SOSYAL GÜVENLİK İŞLEMLERİNE ETKİSİ*****EFFECT OF PENSION/WAGE PAYMENT PERIOD ON
SOCIAL SECURITY PROCEDURES OF EMPLOYEES IN PUBLIC
ADMINISTRATIONS*****Dr. Özkan BİLGİLİ*****ÖZ**

Kamu idarelerinde hizmet akdine tabi olarak çalışan işçiler ile sözleşmeli personel olarak çalışanlar 5510 sayılı Kanununun 4 üncü maddesi birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırken, memur ve diğer kamu görevlisi olarak çalışanlar ise Kanununun 4 üncü maddesi birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılmaktadır. Kamu idarelerinde çalışanların ücret ödeme dönemlerine göre sosyal güvenlik uygulamasında ay ve aybaşı kavramları tanımlanmıştır. Kamu kurum ve kuruluşları ise çalışan personellerine ücretlerini kanun gereği belirlenen dönemlerde ödemek zorundadır. Bu konuda diledikleri tasarrufta bulunamazlar. Kamu idarelerinde çalışanların ücret ödeme dönemleri ise özellikle 4/c statüsündeki sigortalıların tabi olacakları kanun hükümleri ile sigortalılık başlangıç ve sona erme tarihlerini, sigortalılık süresini ve çalışmalarına ilişkin prim belgelerinin verilme süreleri gibi sosyal sigorta işlemlerini etkilemektedir.

Anahtar Sözcükler: Kamu idareleri, ay ve aybaşı, ücret ödeme dönemi, sosyal güvenlik işlemleri

ABSTRACT

While workers working under employment contract in public administrations and contract personnel are considered as insured in line with subparagraph (a) of the first paragraph of Article 4 of the Law No. 5510, officers and other public officials are considered as insured pursuant to subparagraph (c) of the first paragraph of Article 4 of the Law. The concepts

* İzmir Demokrasi Üniversitesi, İİBF, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü, ozkanbilgili@gmail.com, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1700-1427>

“month” and “the beginning of moth” are defined according to wage payment periods of those working in public administrations in the framework of social security. Public authorities or entities must pay their employees their wages in periods determined by law. They can't make whatever savings they want. Wage periods of employees in public administrations affect social security procedures such as especially provisions of act to which insurance holders under the status 4/c shall be subject, start and end dates of insurance, insurance duration and premium documents related to their work duration.

Keywords: Public administrations, month and beginning of month, wage payment period, social security procedures

1-GİRİŞ

Kamu idarelerinde çalışanların aylık/ücretlerinin belirli bir ödeme dönemi bulunmaktadır. Bu dönem kamu idarelerinin inisiyatifinde belirleyebilecekleri bir dönem de değildir. En azından kamu idarelerinde memur, sözleşmeli personel ve işçi olarak çalışanların ücretleri belli tarihlerde ödenmek zorundadır. Memur ve diğer kamu görevlileri ile sözleşmeli personele aylık/ücretleri ay başında peşin ödenmek zorundayken, işçilerin ücretleri çalıştıktan sonra ay sonlarında ödenmektedir.

01/10/1987 tarihine kadar ay başı her ayın 1'i iken, 15/10/1987 tarihinden itibaren ise her ayın 15'i olarak uygulanmaya başlanmıştır. Memur ve diğer kamu görevlileri ile sözleşmeli personelin aylık ve ücretleri her ayın 15'inde peşin olarak ödenirken, işçilerin ücretleri çalıştıkları ay sonunda her ayın 14'ünde ödenmektedir. Kamu idarelerinin yurtdışı teşkilatlarında çalışanların ücretleri ise ayın 1'inde ödenmeye devam etmektedir.

Kamu idareleri, 4/a ve 4/c statüsünde çalıştırdıkları sigortalılar açısından işyeri tescil işlemleri yaparken, ücret ödeme dönemlerini daha başlangıçta yukarıdaki temel kurala uygun olarak belirlediklerinde sosyal güvenlik işlemleri sorunsuz yürütülecektir. Aksi takdirde, bu kural dikkate alınmaksızın aylık/ücret ödeme dönemini ihtiyari olarak diledikleri gibi belirlediklerinde başta kazanç ve hizmet bildirim süreleri ile sigortalılık başlangıç ve sona erme tarihleri ve sigortalılık süreleri hatalı olabilecektir.

Ay ve ay başı kavramları çalışanların ücret ödenme dönemlerine göre belirlenmektedir. Aybaşı kavramı 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihini bile etkilemektedir. Aylık/ücretlerin ödenme tarihleri kamu idarelerinde çalışanların sigortalılık statülerini, sigortalılıklarının başlangıç ve sona

erme işlemlerini, sigortalılık süresi/fili hizmet süresi ile kazanç ve hizmet bildirimlerine ilişkin sosyal sigorta işlemlerini de etkilemektedir. Aylık/ücret ödenme dönemlerinin özellikle 4/c statüsünde çalışan sigortalılar için belirgin sonuçları bulunmaktadır. Çalışmamızda bu hususlar örnekler yardımı ile açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

2-5510 SAYILI KANUNUN YÜRÜRLÜK TARİHİ AÇISINDAN AY/AYBAŞI KAVRAMI

Ay kavramı 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (14 üncü) bendinde tanımlanmıştır. Buna göre *ay; ücretleri, her ayın 15'inde ödenen 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentleri kapsamındaki sigortalılar için, ayın 15'inden ertesi ayın 15'ine kadar geçen, diğer sigortalılar için ise ayın 1'i ilâ sonu arasında geçen ve otuz gün olarak değerlendirilen süreyi*, ifade etmektedir. Bu anlamda Kanunun yürürlük tarihi ile ilgili olarak aybaşı ifadesinin de buna göre çözümlenmesi gereklidir. Dolayısıyla ücretlerin ayın 15'inde alınması halinde, ayın 15'i, ayın 1'inde alınması halinde ise, ayın 1'i aybaşı olarak kabul edilmelidir. (Uşan, 2009, s.239-248)

Görüldüğü üzere ay kavramı sigortalıların ücret ödeme dönemi referans alınarak tanımlanmıştır. Belirtelim ki zorunlu ücret ödeme dönemi 5510 sayılı Kanunda belirlenmediği gibi Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) da bu yönde bir kural koyma yetkisi bulunmamaktadır. Özel sektör için bu dönem 4857 sayılı Kanunun 32 nci maddesi beşinci fıkrasındaki “*Ücret en geç ayda bir ödenir. İş sözleşmeleri veya toplu iş sözleşmeleri ile ödeme süresi bir haftaya kadar indirilebilir.*” kuralı göz önünde bulundurulmak suretiyle işveren ve işçi/sigortalı arasında sözleşme hürriyeti bağlamında belirlenir. Kamu sektörü için ücret/aylık ödeme dönemi ise özel kanununda belirlenmiştir. Aşağıda bu husus üzerinde durulacaktır.

Aylık/ücret ödeme döneminin sosyal güvenlik açısından önemli sonuçları olmakla birlikte ay ve buna bağlı aybaşı kavramının 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinin tespiti açısından da belirleyiciliği bulunmaktadır. 5510 sayılı Kanunun yürürlük başlıklı 108 inci maddesinde, dört farklı yürürlük tarihi kararlaştırılmıştır. Kanunun bazı hükümleri 01/01/2008, 30/04/2008 ve 01/07/2008 tarihlerinde yürürlüğe girerken, diğer tüm hükümlerinin “*2008 yılı Ekim ayı başında*” yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır. (Şakar, 2017, s.37)

Yaygın kullanımında 5510 sayılı Kanunun 01/10/2008 tarihinde yürürlüğe girdiğinden bahsedilmektedir. (Korkusuz ve Uğur, 2018, s.46-47; Tuncay ve Ekmekçi, 2019, s.85, 97-98) 5510 sayılı Kanunun 108 inci maddesine göre, Kanunun bazı hükümleri için istisnai yürürlük tarihleri belirlenmiş olmakla birlikte, geri kalan tüm hükümleri için yürürlük tarihi “2008 yılı Ekim ay başı”dır. 2008 yılı Ekim ayı başı ise her durumda 01/10/2008 değildir. Kanunun yürürlük başlangıcıyla ilgili olarak belirli bir gün (01/10/2008 veya 15/10/2008) belirtilmesi yerine “Ekim ayı başı” kavramının kullanılmış olmasının sebebi, asıl olarak 4/c’li kamu görevlileri nedeniyledir.(Uşan, 2009, s.239-248) Düzenlemede “Ekim ayı başı” ifadesi çalışanların ücret/maaş alma tarihlerinin farklılığına dayandırılmıştır. (Sözer, 2019, s.6-7)

5510 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde ay kavramı ücretleri her ayın 15’inden ertesi ayın 15’i arasında ödenen sigortalılar ile ayın 1’i ile sonu arasında geçen sürede ödenenler açısından farklılık gösterdiğinden, aylıkları her ayın 15’i itibariyle ödenen 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bendine tabi sigortalılar için Kanunun yürürlük tarihi 15/10/2008, diğerleri için ise 01/10/2008 tarihi olarak, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine tabi sigortalılar için ise yürürlük tarihi 01/10/2008 olarak dikkate alınacaktır¹ . (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2009) Bir başka söyleyişle, bu tarih özel sektör çalışanları (4/b sigortalıları dahil) için 01/10/2008, kamu sektörü çalışanları için ise 15/10/2008 tarihidir.(Ceylan, 2008, s.19-22)

5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinin kamu sektöründe çalışan 4/a ve 4/c kapsamındaki sigortalılar için 15/10/2018, 4/b statüsü dahil 4/a kapsamındaki özel sektör çalışanları için 01/10/2008 olmasının sigortalılığın başlangıcı ve sona ermesi ile özellikle tabi olunan sigortalılık statüsü açısından sonuçları aşağıda örnekler yardımıyla açıklanacaktır.

3-KAMU İDARELERİNDE AYLIK/ÜCRET ÖDEME DÖNEMİ

3.1-Genel Kural

Yukarıda açıklandığı üzere, 5510 sayılı Kanunda ay kavramı sigortalıların “ücret ödeme dönemi” referans alınarak tarif edilmiştir. Özel sektör çalışanları için ücret ödeme dönemi 4857 sayılı Kanundaki sınırlandırma dikkate alınmak suretiyle tarafların iradesi ile belirlenebilmektedir. Ancak özellikle kamu çalışanları için ücret ödeme döneminin sözleşme ile yada kamu kurumları

¹ SGK’nin 2009/37 sayılı Genelgesi, 2013/11 sayılı Genelgesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. 2013/11 sayılı Genelgede ise 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihine ilişkin belli bir tarih kullanılmak yerine yaygın olarak “2008 yılı Ekim ayı başı” ifadesi tercih edilmiştir.

için farklı farklı ödeme dönemlerinin belirlenmesi sözkonusu değildir. Dahası kamu kurumları için zorunlu ücret ödeme döneminin tespiti SGK'nin inisiyatifinde olmayıp, Kurum bunun sonuçları ile ilgilenmektedir.

Kamu idarelerinde çalışan memur ve diğer kamu görevlileri ile sözleşmeli personel ve işçilerin ücret ödeme dönemleri 09/09/1987 tarih ve 289 sayılı Devlet Memurları İle Diğer Kamu Görevlilerinin Aylıklarının Ödeme Zamanının Değiştirilmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname ile kararlaştırılmıştır. (KHK, 09.09.1987) Sözü edilen kararname, 3472 sayılı Devlet Memurları İle Diğer Kamu Görevlilerinin Aylıklarının Ödeme Zamanının Değiştirilmesine Dair 09.09.1987 tarih ve 289 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabulüne Dair Kanun ile kanunlaşmıştır.(KHK, 28.09.1988)

Aylıklarını 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu ile 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu hükümlerine göre almakta bulunan Devlet memurları ile diğer kamu görevlilerinin (sözleşmeli statüdeki personel dahil) *aylık veya sözleşme ücretleri*, ilki 15 Ekim 1987 tarihinde olmak üzere **her ayın 15'inde ödenir**. Aylıklarla birlikte ödenen zam ve tazminatlar, ödenekler, tayın bedeli, yakacak yardımı ile aylıklara ilişkin hükümler dairesinde ödenmesi öngörülen sair hak edişler hakkında da yukarıdaki şekilde işlem yapılır. *Devlet memurları ile diğer kamu görevlilerine ilişkin kanunlarda yer alan "aybaşı" ibareleri "ayın 15'i" olarak uygulanır*². (289 KHK/1 Md) Kamu kurum ve kuruluşlarında işçi statüsünde çalışanların aylık ücretlerinin ödenmesinde de yukarıdaki hükümler dairesinde işlem yapılır. (289 KHK/4 Md)

Böylece 15/10/1987 tarihinden itibaren, aylık/ücretlerin ödenmesinde "ay" ibaresi içinde bulunulan ayın 15'inden müteakip ayın 15'inde kadar olan dönem, "ay başı" ise her ayın 15'i olarak kararlaştırılmıştır. Buna bağlı olarak, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan memurların, diğer kamu görevlilerinin ve 500 sayılı Kanun uyarınca KKTC'nde bulunan personelin aylıkları ile her türlü sözleşmeli personelin sözleşme ücretleri, ilki 15/10/1987 tarihinde olmak üzere her ayın 15'inde ve peşin ödenmeye başlanmıştır. "Ay" ve "ay başı" kavramları kamu kesiminde çalışan işçiler için de geçerli olup, kamu kesiminde çalışan işçiler, Devlet memuru ve diğer kamu görevlilerinin aksine ücretlerini çalıştıktan sonra ay sonlarında aldıklarından yeni uygulamaya göre ücretlerini ay sonu olan her ayın 14'ünde almaları gerekmektedir. (Maliye ve Gümrük Bakanlığı, 1987)

² Bu sebeple de sosyal güvenlik uygulaması açısından 1987 yılı Ekim ayı 01/10/1987-14/11/1987 tarihleri arası 44 gün, 1987 yılı ise 374 gün olarak dikkate alınmaktadır.

Uygulamada memur ve diğer kamu görevlilerinin aylıklarının peşin olarak her ayın 15'inde ödenmesi hususunda bir ihtilaf bulunmamakla birlikte, kamu kesiminde çalışan işçilerin ücretleri çalıştıktan sonra ayın 14'ü yerine yaygın olarak ayın 15'inde ödenebilmektedir. Sözleşmeli personelin ücretlerinin peşin olarak ayın 15'inde ödenmesi gerekmekte iken ayın 1'inde ödendiği durumlara da rastlanmaktadır. Öte yandan belirtilen statülerde olmadıkları halde kamu kurum ve kuruluşlarında bursiyer, stajyer öğrenci, üniversitelerde kısmi zamanlı çalıştırılan öğrenciler için ücret ödemeleri tercihe göre ayın 15'inde yada ayın 1'inde yapılabilmektedir.

3.2-İstisna Hali: Aylık ve Ücretlerin Ayın 1'inde Ödenmesi

Sürekli görevle yurt dışına gönderilenlerle aylıkları yurt dışına transfer edilenler hakkında mevcut uygulamaya devam olunur. (289 KHK/4 Md) Kurumların yurt dışı kadrolarına sürekli görevle atananlarla 657 sayılı Kanununun 78 ve 79 uncu maddelerine göre, yetiştirilmek, eğitilmek, bilgilerini artırmak veya staj yapmak üzere yurt dışına gönderilenlerin aylıklarının transferlerinde mevcut uygulamaya devam edilmektedir. (Maliye ve Gümrük Bakanlığı, 1987) Belirtilen durumda olanlar için aylık/ücret ödeme dönemi ayın 1'idir. Kamu idarelerinde 4/c ve 4/a statüsünde görev yapan sigortalılar için aybaşı 15/10/1987 tarihine kadar her ayın 1 inci günü iken, bu tarihten sonra her ayın 15 inci günü olarak değiştirilmiştir. Ancak, aylıklarını her ayın 1 inde alan kurumlarda görev yapan sigortalılar için aybaşı ayın 1'i, aylıklarını her ayın 15'inde alan sigortalılar için ise ayın 15'idir.

Aşağıda Tablo 1'de aylık yada ücretlerin ayın 1'inde yapıldığı kamu kurumları ile personellerine yer verilmiştir.

Tablo-1. Ayın 1'inde Maaş Ödemesi Yapan Kurumlar/Personeller

Sıra No	Tüm Personeli İçin Ayın 1'inde Maaş Yapan Kurumlar	Yurtdışı Teşkilatında Personel Çalıştıran Kurumlar	Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğü Adına Okuyan Öğrenciler	Sağlık Bakanlığı Aile Hekimlikleri
1	TC.Merkez Bankası İdare Merkezi	Hazine ve Maliye Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı Personeli	Hava Kuvvetleri Komutanlığı (Askeri Öğrenci)	Aile hekimleri
2	TC.Ziraat Bankası AŞ. Genel Müdürlüğü	Diyanet İşleri Başkanlığı Yurt Dışı Teşkilatı Personeli	Kara Kuvvetleri Komutanlığı (Askeri Öğrenci)	Aile sağlığı çalışanları
3	T.Halk Bankası AŞ. Genel Müdürlüğü	Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yurt Dışı Teşkilatı Personeli	Deniz Kuvvetleri Komutanlığı (Askeri Öğrenci)	
4	Türk Telekomünikasyon AŞ.Genel Müdürlüğü	Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı Yurt Dışı Teşkilatı Personeli	MSÜ Kara Harp Okulu (Askeri öğrenci)	
5	Türk Hava Yolları AO Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı Personeli	MSÜ Hava Harp Okulu (Askeri öğrenci)	
6		Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Dışı Teşkilatı Personeli)	MSÜ Deniz Harp Okulu (Askeri öğrenci)	
7		Dışişleri Bakanlığı (Yurt Dışı Teşkilatı Personeli)	MSÜ Kara Astsubay Meslek Yüksek Okulu(Askeri öğrenci)	
8		Ticaret Bakanlığı(Yurt Dışı Teşkilatı Personeli)	MSÜ Hava Astsubay Meslek Yüksek Okulu(Askeri öğrenci)	

9		Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü(Yurt Dışı Teşkilatı Personeli)	MSÜ Deniz Astsubay Meslek Yüksek Okulu(Askeri öğrenci)	
10		MEB Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Eğitim Müşavirlik ve Ateşeleri	MSÜ Bando Astsubay Meslek Yüksek Okulu(Askeri öğrenci)	
11		Tarım ve Orman Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü	Hava Teknik Okullar Komutanlığı (Askeri öğrenci)	
12		Genelkurmay Başkanlığı Merkez Daire Başkanlığı Bütçe ve Maliye Şube Müdürlüğü(Yurt Dışı Teşkilatı Personeli)	Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi (Askeri öğrenci)	
13			Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Tıp Fakültesi, Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gülhane Sağlık Meslek Yüksekokulu vd.(Askeri öğrenci)	

Kaynak: SGK, Hizmet Takip Programı(HİTAP) verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

4- AYLIK/ÜCRET ÖDEME DÖNEMİNİN SOSYAL GÜVENLİK İŞLEMLERİ AÇISINDAN SONUÇLARI

4.1- Tabi Olunan Sigortalılık Statüsü ve Sonuçları

Kamu idarelerinde çalışan personel memur ve diğer kamu görevlisi, sözleşmeli personel, kadro karşılığı sözleşmeli personel, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlere bağlı olmaksızın çalıştırılan sözleşmeli personel ve işçi olarak görev yapmaktadır. Çalışanların bu statülerine göre de tabi oldukları sigortalılık statüleri belirlenmektedir.

657 sayılı Kanuna tabi sözleşmeli personel ile işçiler 4/a statüsünde sigortalı sayılırken, diğerleri 4/c statüsünde sigortalı sayılmaktadır. 375 sayılı KHK'nin ek 26 ve ek 27 nci maddeleri uyarınca, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlere bağlı olmaksızın sözleşme yada idari hizmet sözleşmesi ile çalıştırılan personel de 4/a statüsünde sigortalı sayılmakla birlikte, teşkilatlanmalara ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde öngörülmesi halinde ise bu personel 4/c kapsamında sigortalı sayılmaktadır.(Resmi Gazete

, 1989) 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihine göre ise özellikle 4/c kapsamındaki sigortalılık statüsünde farklılık olabilmektedir.

Aylık/ücret ödeme dönemi 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihi bağlamında kamu idarelerinde çalışan 4/a statüsündeki sigortalılar yönünden bir değişikliğe sebep olmamaktadır. Kamu idaresinde 2008 yılı Ekim ayı başından önce yada sonra işe başlayan 4/a statüsünde sigortalı bir personelin aylık/ ücret ödeme döneminin her ayın 15'i, 14'ü yada 1'i olmasının sigortalılık statüsü açısından sonuca bir etkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, sigortalılık statüsünden bağımsız olarak sosyal güvenlik hakları açısından önemli sayılabilecek değişiklikler bulunduğu söylenebilir. Örneğin, yaşlılık aylığına hak kazanma açısından 30/04/2008'e kadar 4/a statüsünde sigortalı olanlar için 7000 gün sayısı ve kadın ise 58, erkek ise 60 yaş dikkate alınacaktır. (5510/geçici 7 ve 9 Md) 30/04/2008 tarihinden sonra ilk defa 4/a statüsünde sigortalı olanlar ise kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını ikmal etmek suretiyle ve 7200 gün sayısı ile yaşlılık aylığına hak edeceklerdir. Buradaki 7200 gün sayısının 31/12/2035 tarihinden sonra doldurulması halinde, 58 ve 60 yaş şartı 01/01/2036 tarihinden itibaren kademeli olarak artacak ve 01/01/2048 tarihinden itibaren kadın ve erkek için 65 yaş olarak uygulanacaktır.(5510/28 ve 3 Md)

Aylık/ücret ödeme dönemi, 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihi bağlamında kamu idarelerinde çalışan 4/c statüsündeki sigortalılar yönünden önemli sonuçlar doğurmaktadır. Kamu idaresinde "2008 yılı Ekim ayı başından" önce yada sonra işe başlandığının tespiti, 4/c statüsünde sigortalı bir personelin aylık/ücret ödeme döneminin her ayın 15'i, yada 1'i olmasına göre belirlenecektir. 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihi ayın birinde aylık ödenen kamu idareleri için 1 Ekim 2008, ayın onbeşinde aylık ödenenler için ise 15 Ekim 2008'dir. Bu tespit 4/c statüsündeki sigortalının 5510 sayılı Kanuna mı yoksa 5434 sayılı Kanuna mı tabi olacağına karar verilmesini sağlayacaktır.

Örneğin; aylıkları her ayın 15'inde ödenen bir kamu kurumunda 05/10/2008 tarihinde memur olarak göreve başlayan (A) adlı kişi 4/c statüsünde sigortalı olmakla birlikte hakkında 5510 sayılı Kanun hükümleri değil de 5434 sayılı Kanunun mülga hükümleri uygulanacaktır. Sigortalı (A), 15/10/2008 yada daha sonraki bir tarihte göreve başlasaydı 5510 sayılı Kanuna tabi olacaktı. Aynı şekilde aylığı her ayın 1'inde ödenen bir kamu kurumunda 28/09/2008 tarihinde memur olarak göreve başlayan (B) kişisi de 4/c statüsünde sigortalı sayılacak ve hakkında 5434 sayılı Kanunun mülga hükümleri uygulanacaktır. Sigortalı (B), 01/10/2008 veya daha sonraki bir tarihte göreve başlamış olsaydı hakkında 5510 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktı. Görüldüğü üzere, 5510 sayılı Kanunun istisnalar dışındaki diğer tüm hükümlerinin “2008 yılı Ekim ayı başında” yürürlüğe girmesi ve aylık/ücret ödeme dönemindeki farklılıklar kamu idarelerinde 4/c statüsünde sigortalı olan personelin 5510 sayılı Kanuna mı, 5434 sayılı Kanuna mı tabi olunacağını da belirlemektedir.

Bu durumdaki sigortalılar açısından 4/c statüsü değişmemekle birlikte, tabi olunan kanundan ötürü sigortalı başlangıç ve sona erme işlemleri, fiili hizmet süreleri ve bildirge işlemlerinde önemli değişiklikler olacaktır. Sosyal sigorta yükümlülükleri yönünden önemli sonuçları olacağını da söyleyebiliriz. Örneğin, 4/c statüsünde sigortalı sayılmakla birlikte, 5434 sayılı Kanuna tabi olanların ücret/aylıklarından genel sağlık sigortası primi sigortalı hissesi kesintisi yapılmayıp tamamı ilgili kamu kurumunca ödenirken, 5510 sayılı Kanuna tabi olanların aylıklarından genel sağlık sigortası primi sigortalı hissesi kesintisi yapılmaktadır.

4.2-Sigortalılığın Başlangıcı

5510 sayılı Kanun uyarınca 4/a statüsünde sigortalı sayılan ve kamu idarelerinde çalışan personelin sigortalılık başlangıcı, çalışmaya başladıkları tarihtir.(5510/7.1-a md) Bu kapsamdaki sigortalılar için ücret/aylık ödeme döneminin sigortalılık başlangıcına bir etkisi bulunmamaktadır. **Örneğin;** bir kamu idaresinde 04/12/2018 tarihinde işe başlayan 4/a kapsamındaki sigortalı için sigortalılık başlangıç tarihi de 04/12/2018'dir.

Kamu idarelerinde göreve başlayan 4/c statüsündeki sigortalıların 5434 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanuna tabi olmaları bakımından sigortalılık başlangıç tarihleri arasında farklılık bulunmaktadır. Buna göre, 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği “2008 yılı Ekim ayı başından” sonra 4/c kapsamında ilk defa göreve başlayanların sigortalılıkları göreve başladıkları

tarihten, “2008 yılı Ekim ayı başından” önce 5434 sayılı Kanuna tabi hizmeti bulunması sebebiyle hakkında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanacak olan sigortalıların sigortalılıkları ise göreve başladığı tarihi takip eden aybaşından itibaren başlayacaktır.(SGK, 2015, s.28)

5510 sayılı Kanuna tabi olarak 4/c kapsamında çalışanların, kamu idarelerinde göreve başladıkları; harp okulları ile fakülte ve yüksek okullarda Türk Silahlı Kuvvetleri, 31/7/2016 tarihinden sonra ise Milli Savunma Bakanlığı hesabına okuyanlar ile Polis Akademisi ile fakülte ve yüksek okullarda Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okuyanların öğrenime başladıkları; Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ile fakülte ve yüksek okullarda Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı nam ve hesabına okuyanların öğrenime başladıkları; fakülte ve yüksek okullarda kendi hesabına okumakta iken Türk Silahlı Kuvvetleri, 31/7/2016 tarihinden sonra Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı hesabına okuyanlar veya Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okumaya başlayanların, bu Kurumlar hesabına okumaya başladıkları, astsubay meslek yüksek okulları ile astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitime tabi tutulan adayların öğrenime başladıkları; tarihten itibaren sigortalılıkları başlatılır.(5510/7.1-c Md) Örneğin, bir kamu idaresinde 12/04/2016 tarihinde memur olarak göreve başlayan kişinin 4/c statüsündeki sigortalılık başlangıç tarihi de 12/04/2016 olacaktır. Bu noktada aylıkların ayın 15’inde yada 1’inde ödenen kamu idaresinde göreve başlamış olmak sonucu etkilemeyecektir.

5434 sayılı Kanuna tabi olarak 4/c statüsünde sigortalı sayılanların sigortalılık başlangıç tarihleri ile sigortalı hizmet başlangıç tarihleri ise farklılık arz etmektedir. İştirakçilere 5434 sayılı Kanununun 13 üncü maddesi ile tanınan haklar, durumlarına göre 14 üncü maddenin (a) veya (b) fıkraları gereğince ilk alınan keseneklerin ilgili bulunduğu ay başından başlar. (5434/30 Md) Ay başlarından sonra vazifeye girenlerin o aya ait eksik aylık veya ücretlerinden kesenek alınmaz. (5434/14.a Md) Dolayısıyla ay başlarından önce göreve girenlerin iştirakçilikleri tam kesenek kesildiği tarihten itibaren başlamaktadır.

5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi uyarınca haklarında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanacak 4/c statüsündeki sigortalıların sigortalılık başlangıçları kamu idaresinde göreve başladıkları tarih olmakla birlikte, aybaşından sonra göreve girenlerden göreve başladıkları tarih ile o ayın sonuna kadar ödenen kıst aylıklarından kesenek alınmadığından bu süreleri hizmet olarak değerlendirilemeyecek ve sigortalı hizmet başlangıçları

tam aylık ödenerek tam kesenek kesildiği tarihten itibaren başlayacaktır. Anlaşılacağı üzere haklarında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanan iştirakçilerin hizmetleri her ne kadar aylıklarından tam kesenek kesilmeye başladıkları aybaşından itibaren başlamakta ise de bunların iştirakçilikleri göreve başladıkları tarihten itibaren başlayacaktır. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2013; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2020) Örneğin; 17/12/1984 tarihinde memur olarak göreve başlayan ve 5434 sayılı Kanun uyarınca 4/c statüsünde sigortalı sayılan kişinin sigortalılığı göreve başladığı tarih olmakla birlikte, hizmet başlangıç tarihi, *289 sayılı KHK'nin yürürlük tarihinden önceki bir tarih olarak*, aylığından tam kesenek kesilmeye başladığı aybaşı olan 01/01/1985 tarihidir. Benzer şekilde, 13/06/2006 tarihinde memur olarak göreve başlayan ve 5434 sayılı Kanun uyarınca 4/c statüsünde sigortalı sayılan kişinin sigortalılığı göreve başladığı tarihten itibaren başlamakla birlikte hizmet başlangıç tarihi, *289 sayılı KHK'nin yürürlük tarihinden sonraki bir tarih olarak*, aylığından tam kesenek kesilmeye başladığı aybaşı olan 15/07/2006 tarihi olacaktır.

Öte yandan, 5510 sayılı Kanunda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde; iştirakçi iken, 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarih (2008 yılı Ekim ayı başı) itibarıyla 4/c kapsamına alınanlar, 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olarak çalışmış olup 4/c statüsüne tabi olarak yeniden çalışmaya başlayanlar ile bunların dul ve yetimleri hakkında bu Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.(5510/geçici 4 ve 4 Md) Ayrıca, Kanunun yürürlük tarihinden önce 5434 sayılı Kanuna tabi bir göreve giren ancak, aylığından tam kesenek kesilmeden bu görevinden ayrılan ve Kanunun yürürlük tarihinden sonra yeniden bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında göreve başlayan sigortalılar hakkında da 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılacaktır.(Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2013)

Belirtelim ki, daha önce 5434 sayılı Kanuna tabi hizmeti bulunanlardan 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra 4/c kapsamında yeniden göreve başlayanların sigortalılıkları ise göreve başladığı tarihi takip eden aybaşından itibaren başlayacaktır. Örneğin; 11/10/2008 tarihinde memur olarak göreve başlayan, 20/10/2008 tarihinde istifaen görevinden ayrılan ve 19/09/2011 tarihinde memur olarak tekrar göreve başlayan sigortalı hakkında 5510 sayılı Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde 5434 sayılı Kanunun

mülga hükümleri uygulanacaktır. Benzer şekilde, 15/4/2006-14/04/2008 tarihleri arasında 5434 sayılı Kanuna tabi görev yaptıktan sonra istifaen görevinden ayrılan, 01/05/2008-30/10/2010 tarihleri arasında 4/a kapsamında sigortalı olarak çalışan, 12/10/2011 tarihinde ise tekrar 4/c kapsamında bir göreve başlayan sigortalı hakkında 5434 sayılı Kanunun mülga hükümleri uygulanacaktır.

Çeşitli tarihlerde yapılan kanuni düzenlemeler ile kamu idarelerinde sözleşmeli personel olarak çalışan ve 4/a statüsünde sigortalı sayılanlar memur kadrolarına geçirilmişlerdir. 02/06/2011 tarih ve 632 sayılı KHK ile 657 sayılı Kanuna eklenen geçici 37 nci madde ile, 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (B) fıkrası ve 4924 sayılı Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun uyarınca vizenlenmiş veya ihdas edilmiş sözleşmeli personel pozisyonlarında çalıştırılanların memur kadrolarına atanmaları hüküm altına alınmıştır. (KHK, 04.06.2011) Benzer şekilde 6495 sayılı Kanun ile 657 sayılı Kanuna eklenen geçici 41 inci madde ile de çeşitli kamu kurumlarında sözleşmeli personel pozisyonlarında olanların memur kadrolarına atanmalarına imkan tanınmıştır

Kamu idarelerinde sözleşmeli personel olarak çalışanların kadrolu memur olarak atanmaları durumunda da sigortalılığın başlangıcı ücret ödeme dönemi dikkate alınarak tespit edilmektedir. Bunların, 4/c kapsamındaki sigortalılıkları, aylıklarını her ayın 15'inde alanlar için memur kadrosuna atandıkları tarihi takip eden aybaşı (ayın 15'i), aylıklarını her ayın 1'inde alanlar için ise memur kadrosuna atandıkları tarihi takip eden aybaşı (ayın 1'i) itibariyle başlatılacaktır. Bu durumdaki sigortalıların bir kısmı hakkında 5510 sayılı Kanun hükümleri uygulanırken, bir kısmı hakkında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanabilecektir.

Örneğin; 12/10/2008 tarihinde 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (B) fıkrası uyarınca sözleşmeli personel olarak çalışmaya başlayan ve 4/a kapsamında sigortalı olan ilgilinin 14/06/2011 tarihli başvurusu üzerine 20/06/2011 tarihinde memur kadrosuna ataması yapılmıştır. Bu kişi atamasının yapıldığı 20/06/2011 tarihini takip eden aybaşı olan 15/07/2011 tarihinden itibaren 4/c kapsamında sigortalı sayılacaktır. Bu personel hakkında 5510 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır. Öte yandan, 15/04/2005-14/06/2007 tarihleri arasında memur olarak 5434 sayılı Kanuna tabi görev yaptıktan sonra 1/11/2008 tarihinden itibaren 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (B)

bendi kapsamında sözleşmeli öğretmen olarak göreve başlayan sigortalının, 18/06/2011 tarihli dilekçesi üzerine, 27/06/2011 tarihinde memur kadrosuna ataması yapılmıştır. Sigortalının, memur kadrosuna atamasının yapıldığı 27/06/2011 tarihini takip eden aybaşı olan 15/07/2011 tarihinden itibaren 4/c kapsamında sigortalılığı başlayacaktır. Bu defa, sigortalının 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği “2008 Ekim ayı başından” önce 5434 sayılı Kanuna tabi hizmeti bulunduğundan, 15/07/2011 tarihinden itibaren hakkında 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi hükmü uyarınca mülga hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanunun hükümleri uygulanacaktır. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2013)

4.3-Sigortalılığın Sonu

Kamu idarelerinde çalışan ve 5510 sayılı Kanun uyarınca 4/a statüsünde sigortalı sayılan personelin sigortalılığının sona erme tarihi, işten ayrılma tarihidir. Bir başka söyleyişle hizmet akdinin sona erdiği tarihtir. (5510/9.1-a Md) Bu kapsamdaki sigortalılar için ücret/aylık ödeme döneminin sigortalılığın sona ermesine bir etkisi bulunmamaktadır. **Örneğin;** bir kamu idaresinde 04/12/2018 tarihinde işe başlayan 4/a kapsamındaki sigortalı için sigortalılığın sona erme tarihi de 04/12/2018’dir.

Sigortalılık statülerindeki çakışma da sigortalılığın sonunu etkilemektedir. Sigortalının 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde yer alan sigortalılık statüleri ile (c) bendinde yer alan sigortalılık statüsüne aynı anda tabi olacak şekilde kanun kapsamına girmesi halinde öncelikle aynı maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında, (a) ve (b) bentlerinde yer alan sigortalılık statülerine tabi olacak şekilde kanun kapsamına girmesi halinde ise aynı maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılır.(5510/53.1 md) Bu sebeple, 4/a ve 4/c kapsamındaki sigortalılığın çakışması halinde 4/c kapsamındaki sigortalılığı geçerli olacağından ay içinde gün sayısının belirlenmesinde bu hususa dikkat edilecektir. Örneğin; öteden beri 506 sayılı Kanuna tabi olarak (4/a kapsamında) kamu sektöründe sigortalı olan kişinin 27/01/1998 tarihinde 5434 sayılı Kanuna tabi devlet memuru olması durumunda, 15/02/1998 tarihinde 4/c statüsündeki sigortalılığı başlayacağından, 4/a statüsündeki sigortalılığı 14/02/1998 tarihinde sonlandırılacaktır. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2013)

Kamu idarelerinde göreve yapan 4/c statüsündeki sigortalıların haklarında 5434 sayılı Kanun yada 5510 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması bakımından sigortalılığın sona erme tarihleri arasında farklılık bulunmaktadır.

Kamu idarelerinde 5510 sayılı Kanuna tabi olarak 4/c kapsamında çalışanların sigortalılıkları, ölüm veya aylık bağlanmasını gerektiren hallerde görev aylıklarının kesildiği tarihi, 5434 sayılı Kanununun 40 ıncı maddesinde belirtilen yaş hadleri ile sıhhi izin sürelerinin doldurulması halinde ise bu süre ve hadlerin doldurulduğu tarihleri takip eden aybaşından; diğer hallerde ise görevden ayrıldıkları tarihten, itibaren sona erer.(5510/9.1-c md) Örneğin; bir kamu idaresinde görev yapan memurun 4/c statüsündeki sigortalılığı, istifaen görevden ayrıldığı tarih olan 12/08/2019 tarihinde sona erecektir. Bu kapsamda olanlar için ücretlerin/aylıkların ayın 15'inde yada 1'inde ödenen kamu idaresinde göreve yapıyor olmanın sonuca bir etkisi bulunmamaktadır.

5434 sayılı Kanuna tabi olarak 4/c statüsünde sigortalı sayılanların sigortalılıklarının sona erdiği tarih görevden ayrıldıkları tarih itibarıyla sona ermemektedir. Çünkü, ay başlarından sonra vazifeden ayrılanların eksik aylık veya ücretlerinden tam kesenek alınır. (5434/14.a Md) 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi uyarınca haklarında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanan 4/c statüsündeki sigortalılar bakımından, 5434 sayılı Kanunun mülga hükümleri uyarınca, her ne sebep ve suretle olursa olsun (istek, yaş haddi, sicilen re'sen, malülen emekliye sevk, ölüm, istifa, çekilme, sıhhi izin sürelerinin dolumu v.b.) iştirakçilerin/sigortalıların görevlerinin sona ermesi halinde sigortalılıkları bu tarih itibarıyla sona ermekte ise de aybaşlarından sonra görevden ayrılanların görevden ayrıldıkları aya ait kesenekleri tam kesildiğinden, görevden ayrıldıkları tarihi takip eden ayın sonuna kadar olan sürelerin tamamının fiili hizmet süresinin hesabında dikkate alınması gerekmektedir. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2013; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2020)

Örneğin; 10/04/1983 tarihinde memur olarak göreve başlayan ve 5434 sayılı uyarınca SGK(Emekli Sandığı) ile ilgilendirilen iştirakçi/sigortalı, 26/04/1987 tarihinde istifaen görevinden ayrıldığında, *289 sayılı KHK'nin yürürlük tarihinden önceki bir tarih olarak*, iştirakçiliği 30/04/1987 tarihinde sona erecektir. 09/02/1985 tarihinde memur olarak göreve başlayan ve 5434 sayılı Kanun uyarınca SGK (Emekli Sandığı) ile ilgilendirilen iştirakçi/sigortalı, 22/08/1989 tarihinde istifaen görevinden ayrıldığında, *289 sayılı KHK'nin yürürlük tarihinden sonraki bir tarih olarak*, sigortalılığı/

iştirakçiliği 14/09/1989 tarihinde sona erecektir. Benzer şekilde, 17/05/2006 tarihinde bir kamu idaresinde memur olarak göreve başlayan ve 5434 sayılı Kanun uyarınca SGK ile ilgilendirilen iştirakçi/sigortalı, 13/07/2010 tarihinde istifaen görevinden ayrılmıştır. Bu durumda ilgilinin iştirakçiliği 14/08/2010 tarihinde sona erecektir.

Kamu idarelerinde sözleşmeli personel olarak çalışanların kadrolu memur olarak atanmaları durumunda da sigortalılığın sonu ücret ödeme dönemi dikkate alınarak tespit edilmektedir. 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (B) fıkrası ile 4924 sayılı Kanun uyarınca sözleşmeli personel olarak 4/a statüsündeki sigortalılardan 632 sayılı KHK uyarınca memur kadrosuna atananların 4/c statüsündeki sigortalılığı *atamalarının yapıldığı tarihi takip eden aybaşından itibaren başlatılacağından*, 4/a kapsamındaki sigortalılıkları, aylıklarını her ayın 15 ile 14'ü arasında alanlar için 14'ü itibariyle, aylıklarını her ayın 1'i ile 30'u arasında alanlar için ise ayın 30'u (ayın son gününün 31 olması halinde 31'i) itibariyle sona erdirilecektir. Örneğin; 28/08/2006 tarihinde 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (B) fıkrası kapsamında çalışmaya başlayan ve işsizlik sigortası primi kesilmeyen 4/a kapsamında sigortalı olan ilgilinin 29/06/2011 tarihli talebi üzerine 04/07/2011 tarihi itibariyle programcı kadrosuna ataması yapılmıştır. Bu sigortalının 4/c kapsamındaki sigortalılığı 15/07/2011 tarihinde başlatılacağından, 4/ kapsamındaki sigortalılığı 14/07/2011 tarihinde sona erdirilecektir. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2013)

4.4-Sigortalı Hizmet Süresi

Sigortalılık süresi esasen uzun vadeli sigorta kollarına ilişkin bir kavramdır. (Alper, 2019:291) Sadece kısa vadeli sigorta kollarına tabi olmak sigortalılık süresini başlatmamaktadır. Zira bu durumdaki kişiler adına malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi ödenmez, dolayısıyla da sigortalı olunan süre uzun vadeli sigorta kolları açısından dikkate alınmaz. (Güzel, Okur ve Caniklioğlu, 2020, s.170)

Sigortalılık süresi, sigortalının malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına bağlı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarih ile aylık bağlanması için yazılı istekte bulunduğu tarih, ölen sigortalılar için de ölüm tarihi arasında geçen süre olarak dikkate alınmaktadır. (Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 2010) Bu sürenin tamamen çalışarak ya da prim ödenerek geçirilmiş olması koşul olmadığı gibi, bu sürenin başlangıç ve sonu arasında sigortalının aralıklı ya da birden çok sigortalılık

haline tabi çalışmasının, sigortalılık süresinin belirlenmesinde bir önemi bulunmamaktadır. (Şimşek, 2011, s.27; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2018) 4/a kapsamında sigortalı olanlar bakımından, sigortalılık süresi içinde aralıksız çalışmış olmak zorunlu değildir, hatta bu sürenin tamamında bilfiil çalışmak da gerekmez. (Güzel vd, 2020, s.170) Çalışılmadan geçen süreler de sigortalılık süresine dahildir. (Kuruca ve Özdamar, 2013, s.54)

Tahsis talep tarihi itibarıyla 4/c kapsamında sigortalı olanların sigortalılık süresi, sigortalılığın başlangıç tarihi ile yetkili makamdan emekliye sevk onayı alınarak görevi ile ilişığının kesildiği ayın son günü arasında geçen süre, sigortalılıkları herhangi bir nedenle sona eren 4/c kapsamındaki sigortalılar için ise, sigortalılığın başlangıç tarihi ile aylık bağlanması için yazılı istekte bulunduğu tarih arasında geçen süredir. Bu kapsamdaki sigortalıların sigortalılık süresinin bitiş tarihi belirlenirken, ölüm veya aylık bağlanmasını gerektiren hallerde görev aylıklarının kesildiği tarih, 5434 sayılı Kanununun 40 ıncı maddesinde belirtilen yaş hadleri ile sıhhi izin sürelerinin doldurulması halinde bu süre ve hadlerin doldurulduğu tarihleri takip eden ay başı, diğer hallerde ise görevden ayrıldıkları tarih esas alınacaktır. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2018)

Gerçekten de 5510 sayılı Kanuna tabi sigortalılar açısından, aylık bağlama işlemlerinde dikkate alınan sigortalılık süreleri, sigortalılığın başlangıç tarihi ile sigortalının aylık bağlanması için yazılı istekte bulunduğu, aylık bağlanması için istekte bulunmayan sigortalılar için ise ölüm tarihi arasında geçen süredir. 4/c statüsündeki sigortalılar bakımından sigortalılık süresi ise; sigortalılığın başlangıç tarihi ile yetkili makamdan emekliye sevk onayının alınarak görevi ile ilişığının kesildiği ayın son günü arasında geçen süredir. (5510/38.3 Md) Örneğin; ilk defa 19/01/2009 tarihinde memur olarak göreve başlayan ve 26/02/2014 tarihinde istifaa görevinden ayrılan sigortalının 5510 sayılı Kanun uyarınca hizmet süresi 19/01/2009-26/02/2014 tarihleri arasında geçen 5 yıl 1 ay 7 gün olacaktır. Benzer şekilde, 02/07/2009 tarihinde kamu idaresinde memur olarak ilk defa çalışmaya başlayan ve 4/c kapsamındaki sigortalılığı devam etmekte iken 26/11/2013 tarihinde vefat eden sigortalının ölüm nedeniyle sigortalılığı görev aylıklarının kesildiği 14/12/2013 tarihi itibarıyla sona ereceği için 5510 sayılı Kanun uyarınca hizmet süresi, 02/07/2009-14/12/2013 tarihleri arasında geçen 4 yıl 5 ay 12 gün olacaktır. (SGK, 2015, s.34)

Fiili hizmet süresi ise 5434 sayılı Kanuna ait bir kavramdır. Buna göre fiili hizmet müddeti, iştirakçinin 30 uncu madde gereğince bu kanunla tanınan haklardan faydalanmaya başladığı tarihten itibaren *tam kesenek* vermek suretiyle geçirdiği müddettir. Ay başlarından sonra vazifeden ayrılanlar için ayrıldıkları ayın tamamı fiili hizmet müddeti sayılır. (5434/31 Md) Belirtelim ki, ay başlarından sonra vazifeye girenlerin o aya ait eksik aylık veya ücretlerinden kesenek alınmaz. Ay başlarından sonra vazifeden ayrılanların eksik aylık veya ücretlerinden tam kesenek alınır. (5434/14.a Md) 289 sayılı KHK ile 15/10/1987 tarihinden itibaren hizmet başlangıcı o ayın 15'i olarak alınmaya başlandığından 1987 yılı Ekim ayında görevde olanlardan 1 Ekim 1987 ve 15 Ekim 1987 olmak üzere iki kesenek kesilmiştir. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2020) Bu sebeple de 1987 yılı Ekim ayı 01/10/1987-14/11/1987 tarihleri arası 44 gün, 1987 yılı ise 374 gün olarak değerlendirilmektedir.

Örneğin; 04/10/1982 tarihinde 5434 sayılı Kanuna tabi göreve başlayan ve 08/05/1986 tarihinde görevinden ayrılan bir iştirakçinin fiili hizmet süresi, 01/11/1982 - 30/05/1986 tarihleri arasında 3 yıl 7 ay olacaktır. 23/07/1988 tarihinde göreve başlayarak 29/08/1988 tarihinde görevinden ayrılan bir iştirakçinin fiili hizmet süresi; 15/08/1988 – 14/09/1988 tarihleri arasında 1 ay olacaktır. Bu kişi ilk tam aylığını 15/08/1988 tarihinde almış olup, bu tarihten sonra her ne kadar tam bir ay çalışmamış ise de aylıklarından tam kesenek kesildiğinden hizmet süresi 1 ay olarak hesaplanacaktır. Benzer şekilde, 18/05/1985 tarihinde kanuna tabi göreve başlayan ve 28/12/1992 tarihinde görevinden ayrılan bir iştirakçinin fiili hizmet süresi 01/06/1985 - 14/01/1993 tarihleri arasında 7 yıl 7 ay 14 gün olacaktır. İlgilinin hizmet süresindeki 14 günlük fark 15/10/1987 tarihinden önce göreve başlayıp bu tarihten sonra görevinden ayrılmasından kaynaklanmaktadır. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2020)

Mahiyet kodu “1 (kamu sektöründe devamlı işyeri)” ve “3 (kamu sektöründe geçici işyeri)” olarak tescil edilen işyerlerinin dört aylık sigorta prim bordrolarını (aylık prim ve hizmet belgesini) ayın 15'i ile 14'ü arasında düzenleyerek vermeleri gerekirken ayın 1'i ile 30'u olarak; mahiyet kodu “2 (özel sektörde devamlı işyeri)” ve “4 (özel sektörde geçici işyeri)” olarak tescil edilmiş işyerlerinin ayın 1'i ile 30'u arasında vermeleri gerekirken ayın 15'i ile 14'ü arasında vermeye devam etmeleri durumunda, işyeri tescilinde mahiyet kodu değişmediği halde dört aylık sigorta primleri bordrosu ya da aylık prim

ve hizmet belgesini ters veren işyerleri için “ters işyeri” alanı işaretlenerek işlem yapılmaktadır. Bu şekilde bildirge veren işyerlerinde 1987 yılı dışında da kamu sektöründen özel sektöre geçişte tam çalışma halinde yıl 346 gün, özel sektörden kamu sektörüne geçişte de yıl 374 gün olabilmektedir. Aynı durum işverenlerin sigortalıların ücretlerinin ödeme dönemini değiştirmeleri halinde de (ters işyeri) oluşabilmektedir. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2013)

Buna göre, tam çalışma olup, yıl içinde özel sektörden kamu sektörüne geçiş yapılması halinde yıl 374 gün olarak dikkate alınmaktadır. Tam çalışma olup, yıl içinde kamu sektöründen özel sektöre geçişte de yıl 346 gün olarak dikkate alınmakta, 14 günlük fark sigortalının çalışmaya başladığı ilk dönemde ödendiğinden sigortalının toplam gün sayısında değişiklik yaratmamaktadır. Örneğin; 4/a statüsündeki sigortalının önceden beri çalıştığı özel mahiyetteki işyerinden 31/3/2018 tarihinde işten çıkışı verilerek 01/04/2018 tarihinde kamu işyerine işe girişi yapılmıştır. Buna göre özel sektör işyerinden 2018/3 ayına ait 30 gün, kamu işyerinden 2018/3 ayına ait 14 gün olmak üzere toplamda 2018/3 ayına ilişkin hizmet süreleri 44 gün olarak kabul edilecektir. Benzer şekilde, sigortalının önceden beri çalıştığı kamu mahiyetteki işyerinden 31/03/2018 tarihinde işten çıkışı verilerek 01/04/2018 tarihinde özel işyerine işe girişi yapılmıştır. Buna göre kamu mahiyetindeki işyerinden 2018/3 ayına ait 17 gün, özel işyerinden 2018/3 ayına ait çalışma olmadığı için bildirim yapılamayacaktır. Bu nedenle toplamda 2018/3 ayına ilişkin hizmet süreleri 17 gün olarak kabul edilmekle birlikte, sigortalının 2018 yılında tam çalışması durumunda 2018 yılı 346 günü geçemeyecektir. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2013)

4.5-Prim Belgelerinin Verilmesi Dönemi

Kamu idarelerinde çalışan 4/a yada 4/c kapsamındaki sigortalıların prime esas kazançları ile hizmet gün sayılarının bildiriminde kullanılan aylık prim ve hizmet belgelerinin/muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinin elektronik ortamda verilme süreleri de aylık/ücret ödeme dönemlerine göre değişiklik göstermektedir. Kamu idarelerinin aylık/ücret ödeme dönemlerini dilediği gibi belirleme imkanı bulunmadığından 289 sayılı KHK hükümlerine uygun hareket etmek ve buradaki kuralın sonucuna göre de prim belgelerini süresinde Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) ve Gelir İdaresi Başkanlığına (GİB) gönderme zorunlulukları bulunmaktadır. Bu sürelere uyulmaması

halinde 5510 sayılı Kanununun 102 nci maddesi birinci fıkrasının (c) ve (m) bendi uyarınca idari para cezası uygulanması söz konusu olabilecektir.

4/a kapsamında sigortalı çalıştıran kamu idarelerinde istisnalar hariç aylık prim ve hizmet belgesi kullanımı sona ermiş bulunmaktadır. 2020/ Temmuz döneminden başlamak üzere 4/a statüsünde sigortalı çalıştıran genel bütçeli kamu idareleri hariç tüm kamu ve özel sektör işverenleri muhtasar ve prim hizmet beyannamesi kullanmaya başlamıştır.³ Sadece genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri aylık prim ve hizmet belgelerini “e-Bildirge v.2” üzerinden göndermeye devam edeceklerdir.

Resmi nitelikteki işyeri işverenlerinden sadece genel bütçeli kamu idareleri, 2020/ Temmuz döneminden itibaren 4/a kapsamındaki sigortalıları için aylık prim ve hizmet belgelerini,

1) Ayın 1’i ile 30’u arasındaki çalışmaları karşılığı ücret alan sigortalılar için en geç belgenin ilişkin olduğu ayı izleyen ayın 23’ünde,

2) Ayın 15’i ile müteakip ayın 14’ü arasındaki çalışmaları karşılığı ücret alan sigortalılar için en geç belgenin ilişkin olduğu ayı takip eden ayın 23’ünde, saat 23.59’a kadar e-sigorta kanalıyla Kuruma göndermeye devam edecektir. Ayın 15’i ile müteakip ayın 14’ü arasındaki çalışmaları karşılığı ücret alan sigortalıların bildiriminde esas alınacak ay, 15 inci günün içinde bulunduğu aydır. (Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2010)

Genel bütçeli kamu idareleri dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ise 2020/ Temmuz ayından başlamak üzere, 4/a kapsamındaki sigortalıları için muhtasar ve prim hizmet beyannamelerini prim ve hizmetin ait olduğu ayı takip eden ayın 26 ncı günü akşamı saat 23.59’a kadar elektronik ortamda ilgili vergi dairesine göndermeleri gerekmektedir. Örneğin, özel bütçeli kamu idarelerinde 4/a kapsamında çalışanlardan ayın 15’i ile takip eden ayın 14’ü arasındaki çalışmaları karşılığı ücret alanların prime esas kazanç ve hizmet bilgilerinin bildiriminde esas alınacak ay, 15’inci günün içinde bulunduğu ay olacaktır. 15 Temmuz-14 Ağustos 2020 dönemi için ücretin ay başında peşin yani 15’inde ödenmesi yada çalıştıktan sonra ayın sonunda yani 14’ünde ödenmesi durumunda, 2020/ Temmuz muhtasar prim ve hizmet beyannamesinin 26 Ağustos 2020 tarihi akşam saat 23:59’a kadar GİB’na gönderilmesi gerekmektedir.

³ Muhtasar ve prim hizmet beyannamesi uygulaması, Kırşehir ilindeki mükellefler/işverenler için 01.06.2017 tarihinde, Amasya, Bartın ve Çankırı illerindeki mükellefler/işverenler için 01.01.2018 tarihinde, Bursa, Eskişehir ve Konya illerindeki işverenler için 01.01.2020 tarihinde, diğer tüm illerde ise 01.07.2020 tarihinde başlamıştır.

4/c kapsamında sigortalı çalıştıran kamu idareleri ise aylık prim ve hizmet belgesini kullanmaya devam edecektir. 4/c kapsamında sigortalı sayılanları çalıştıran işverenler bu sigortalıların aylık prim ve hizmet belgelerini;

1) 15/10/2009 tarihine kadar;

Her ayın 15'i ile müteakip ayın 14'ü arasındaki maaşını ayın 15'inde peşin alan sigortalılar için maaş ödemelerinin yapılması gereken takvim ayının son günü,

Her ayın 1'i ile 30'u arasındaki maaşını ayın 1'inde peşin alan sigortalılar için, maaş ödemelerinin yapılması gereken ayın 15'inci günü sonu,

Her ayın 15'i ile müteakip ayın 14'ü arasındaki maaşını müteakip ayın 15'inde çalıştıktan sonra alan sigortalılar için, maaş ödemelerinin yapılması gereken takvim ayının son günü,

Her ayın 1'i ile 30'u arasındaki maaşını müteakip ayın 1'inde çalıştıktan sonra alan sigortalılar için maaş ödemelerinin yapılması gereken ayın 15'inci günü sonu,

2) 15/10/2009 tarihinden itibaren;

Her ayın 15'i ile müteakip ayın 14'ü arasındaki maaşını ayın 15'inde peşin alan sigortalılar için maaş ödemelerinin yapılması gereken ayın 25'inci günü sonu,

Her ayın 1'i ile 30'u arasındaki maaşını ayın 1'inde peşin alan sigortalılar için, maaş ödemelerinin yapılması gereken ayın 11'inci günü sonu,

Her ayın 15'i ile müteakip ayın 14'ü arasındaki maaşını müteakip ayın 15'inde çalıştıktan sonra alan sigortalılar için, maaş ödemelerinin yapılması gereken ayın 25'inci günü sonu,

Her ayın 1'i ile 30'u arasındaki maaşını müteakip ayın 1'inde çalıştıktan sonra alan sigortalılar için maaş ödemelerinin yapılması gereken ayın 11'inci günü sonu,

3) Her ayın 1'i ile 30'u arasındaki maaşını müteakip ay içerisinde çalıştıktan sonra alan aile hekimleri ve aile sağlığı çalışanları için 16/06/2011 tarihine kadar maaş ödemelerinin yapılması gereken ayın 11 inci günü sonu, 16/06/2011 tarihinden itibaren ise maaş ödemelerinin yapılması gereken ayın 25 inci günü sonu,

saat 23:59'a kadar her bir statü ve maaş ödeme dönemi için ayrı ayrı olmak üzere e-sigorta kanalıyla Kuruma göndermekle yükümlüdür.(Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2010) Aylık fiili hizmet süresi zammı prim belgesi ile yıllık itibari hizmet süresi prim ve hizmet belgesinin verilmesinde de ücret/

aylık ödeme dönemleri dikkate alınacaktır.(Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2010)

5-SONUÇ

Çalışmamızda ortaya konulduğu üzere kamu idarelerinde çalıştırılan personel için ücret ödeme dönemi/tarihi ihtiyari olarak belirlenmemekte, kamu idarelerinin bu konuda bir tercih hakkı bulunmamaktadır.

289 sayılı KHK gereğince memur ve diğer kamu görevlileri ile sözleşmeli personelin aylık/ücretleri ay başlarında peşin ödenmek zorundayken, işçilerin ücretleri çalıştıktan sonra ay sonlarında ödenmektedir. 01/10/1987 tarihine kadar ay başı her ayın 1'i iken, 15/10/1987 tarihinden itibaren ise her ayın 15'i olarak uygulanmaya başlanmıştır. Memur ve diğer kamu görevlileri ile sözleşmeli personelin aylık ve ücretleri her ayın 15'inde peşin olarak ödenirken, işçilerin ücretleri çalıştıkları ay sonunda her ayın 14'ünde ödenmektedir. Kamu idarelerinin yurtdışı teşkilatlarında çalışanların ücretleri ise ayın 1'inde ödenmeye devam etmektedir.

Aybaşı kavramı 5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihi açısından da önem arz etmektedir. Kanunun birkaç istisnai hükmü hariç hemen tamamı “2008 yılı Ekim ay başından” itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu ifade uyarınca, özel sektörde 4/a statüsünde çalışanlar için Kanun 01/10/2008 tarihinde yürürlüğe girerken, özellikle kamu sektöründe 4/a ve 4/c statüsünde sigortalı sayılanlar için 15/10/2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihinin tespiti ile birlikte kamu idarelerinde çalışan sigortalıların sigortalılık başlangıç ve sona erme tarihleri, sigortalılık süreleri, kazanç ve hizmet bildirim işlemleri ücret/aylık ödeme dönemleri dikkate alınarak tespit edilip yürütülecektir. 4/c statüsünde sigortalı olanlar açısından ise haklarında 5510 sayılı Kanun mu yoksa 5434 sayılı Kanun hükümlerinin mi uygulanacağı yine ücret ödeme dönemi dikkate alınarak sonuçlandırılacaktır.

KAYNAKÇA

Alper, Y.(2019). *Sosyal Sigortalar Hukuku*. Bursa: Dora Yayınları.

Ceylan, C.(2008). Ölüm Aylığında Hizmet Birleşmesi. *Sosyal Güvenlik Dünyası*, 51, 19-22.

Güzel, A., Okur, A.R. ve Caniklioğlu, N.(2020). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.

KHK. (04.06.2011). *Devlet Memurları Kanununun 4 Üncü Maddesinin (B) Fıkrası İle 4924 Sayılı Kanun Uyarınca Sözleşmeli Personel Pozisyonlarında Çalışanların Memur Kadrolarına Atanması Amacıyla Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname*. Ankara : Resmi Gazete (27954 Mükerrer sayılı)

Korkusuz M.R ve Uğur S.(2018). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. Bursa: Ekin Yayınları.

Kuruca, M.ve Özdamar, M.(2013).*Tüm Yönleriyle Emeklilik*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı(29.09.1987). *Devlet Memurları Kanunu Genel Tebliği (Seri No 100)*. Ankara: Resmi Gazete (19589 sayılı)

SGK.(2015).*4/C Sigortalılığı ve İşveren Uygulamaları*. Ankara: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı(05.03.2009). *Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğünün 2009/37 sayılı Genelgesi*. Ankara: Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı(06.11.2018). *Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 2018/38 sayılı Genelgesi*. Ankara: Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı(12.05.2010). *Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği*. Ankara: Resmi Gazete (27579 sayılı)

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı(22.02.2013) *Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 2013/11 sayılı Genelgesi*. Ankara: Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı(29.06.2020). *Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 2020/22 sayılı Genelgesi*. Ankara: Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Sözer A.N.(2019). *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.

Şakar M.(2017).*Sosyal Sigortalar Uygulaması*. İstanbul: Beta Yayınları.

Şimşek, N.(2011).*SSK ve Bağ-Kur'da Emeklilik*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.

T.C. Yasalar(02.08.2013)*Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. Ankara : Resmi Gazete (28726 sayılı)

T.C. Yasalar(16.06.2006). *5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*. Ankara: Resmi Gazete (26200 sayılı)

T.C. Yasalar(17.06.1949). *5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu*. Ankara: Resmi Gazete (7235 sayılı)

Tuncay A.C. ve Ekmekçi Ö.(2019). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Yayınları.

Uşan, M.F.(2009). 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Başlangıcına İlişkin Tespitler. *Sicil*, 14, 239-248.

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi(30.01.2015). E:2014/25166 ve K:2015/1608 sayılı Kararı, Çalışma ve Toplum, 2015/3, 396-398.